

สภาปฏิรูปแห่งชาติ

วาระปฏิรูปพิเศษ ๙ : การปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม

ชื่อเรื่อง	วาระปฏิรูปพิเศษ ๙ : การปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม
เลขประจำหนังสือ	ISBN : 978-616-399-050-1
ปีที่พิมพ์	สิงหาคม ๒๕๕๘
จำนวนหน้า	๔๖ หน้า
จำนวนพิมพ์	๒,๐๐๐ เล่ม
จัดทำโดย	สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๙๘ - ๙ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๗๐๕
พิมพ์ที่	สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๑๗ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๒๒

คำนำ

สภาปฏิรูปแห่งชาติได้ปฏิบัติภารกิจตามที่กำหนดในมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ กล่าวคือ “...ศึกษาและเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ” นอกจากการวิเคราะห์และกำหนด “วิสัยทัศน์และอนาคตประเทศไทย” สำหรับระยะเวลาประมาณ ๒๐ ปี ในอนาคต เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการกำหนดประเด็น และแนวทางการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ แล้ว สภาปฏิรูปแห่งชาติยังได้ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อเสนอสืบค้น ตลอดจนประมวลความรู้ ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ โดยได้ดำเนินการต่อเนื่อง ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม หยิบยกขึ้นกำหนดเป็นวาระปฏิรูปที่สำคัญ ๆ รวม ๓๗ วาระปฏิรูป และเป็นวาระพัฒนาที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องภายหลังจากการปฏิรูปแล้ว อีก ๖ วาระพัฒนา

วาระปฏิรูปและวาระพัฒนาทั้งหมด ได้ผ่านความเห็นชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ และได้นำเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการตามสมควรต่อไปแล้ว

เอกสารฉบับนี้เป็นประมวลรายงานวาระปฏิรูปพิเศษ ๙ การปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม ดำเนินการโดยคณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง ซึ่งสภาปฏิรูปแห่งชาติได้จัดรวบรวมเพื่อเผยแพร่สำหรับประโยชน์สาธารณะสืบไป

สภาปฏิรูปแห่งชาติ

๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

คำนำ	หน้า	
รายงาน การปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม		
ความเป็นมา	๑	
๑. หลักการและเหตุผล	๒	
๒. ประเด็นปฏิรูป	๒	
๓. วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์	๕	
๔. สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์	๖	
๕. ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางการดำเนินการ	๑๑	
๖. ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้	๑๑	
๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์	๑๑	
ภาคผนวก	๑๒	
ภาคผนวก ก	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ.	๑๓
ภาคผนวก ข	ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ.	๒๗
ภาคผนวก ค	ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ.	๓๔
ภาคผนวก ง	ตัวอย่าง สัญญาต้นแบบข้อตกลงซื้อขายพืชผลและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	๔๐
ภาคผนวก จ	คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง	๔๕

รายงาน

วาระปฏิรูปพิเศษ ๙ : การปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม*

ความเป็นมา

ระบบเกษตรพันธสัญญาในประเทศไทยได้เริ่มเป็นที่รู้จักในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๕) พืชสำคัญที่เข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาในระยะแรกเริ่ม คือ อ้อย โดยอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลเป็นส่วนผลักดันที่สำคัญ ในระยะต่อมา การทำเกษตรพันธสัญญาได้เข้ามามีบทบาทในพืชเศรษฐกิจอื่นรวมถึงปศุสัตว์และประมง เช่น ข้าวหอมมะลิ ข้าวอินทรีย์ กุ้ง เป็นต้น เป็นผลมาจากการที่รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อการส่งออกและทดแทนการนำเข้า ทั้งนี้ รัฐบาลได้จัดตั้ง “โครงการสี่ประสาน” ประกอบด้วย ภาครัฐ สถาบันการเงิน เกษตรกรและภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมระบบเกษตรพันธสัญญา วิวัฒนาการที่สำคัญของระบบเกษตรพันธสัญญาได้ปรากฏเด่นชัดขึ้นอีกครั้งในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙) โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจน มุ่งเน้นปรับระบบการผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยระบบเกษตรพันธสัญญา เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การที่ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนระบบเกษตรพันธสัญญาดังกล่าว ส่งผลให้เกษตรกรจำนวนมากที่เข้าร่วมโครงการมีหลักประกันในด้านการประกอบอาชีพ รายได้ ตลาดรับซื้อผลผลิต เพิ่มศักยภาพในการผลิตผ่านเทคโนโลยีและวิทยาการจากบริษัทผู้ประกอบการ รวมทั้งช่วยให้ผู้ประกอบการทั้งในประเทศและผู้ส่งออกได้รับผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพได้มาตรฐาน ลดต้นทุนการผลิตและสนับสนุนการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่อง โดยมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูปของไทยในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙ ขยายตัวในอัตราที่สูง เฉลี่ยร้อยละ ๑๒ ต่อปี^๑ นอกจากนี้ การศึกษาของสถาบันวิจัยธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB Institute) พบว่า การปลูกข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญาในประเทศไทยให้ราคาและผลผลิตต่อไร่ที่สูงขึ้น ส่งผลให้กำไรต่อไร่ที่ชาวนาได้รับเพิ่มสูงขึ้นกว่ารายได้ของชาวนากลุ่มที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญา^๒

อย่างไรก็ดี การที่ระบบเกษตรพันธสัญญาขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยมีภาครัฐมุ่งเน้นการทำหน้าที่เป็นกลไกในการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการและเกษตรกรเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญา แต่ละเลเยอร์บทบาทหน้าที่ในการกำกับตรวจสอบ และควบคุม รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ขาดการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มจึงทำให้โครงสร้างของระบบขาดความสมดุล เกษตรกรรายย่อยถูกเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากผู้ประกอบการรายใหญ่ ส่งผลให้เกษตรกรรายย่อยเกิดภาวะการก่อกวนหนี้สินในจำนวนสูงและเป็นภาวะการก่อกวนหนี้ต่อเนื่อง โดยข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ พบว่า เกษตรกรรายย่อยในกลุ่มสำรวจ ๙ จังหวัด^๓ จำนวน ๑,๔๓๒ ราย ซึ่งประกอบอาชีพเลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงปลา ปลูกอ้อย และปลูกเมล็ดพันธุ์ มีหนี้สินรวมกันทั้งสิ้น ๗๘๑.๒๓ ล้านบาท ซึ่งสูงกว่าหนี้สินเฉลี่ยของผู้ประกอบการอาชีพ

* รายงานนี้จัดทำโดยคณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง โดยผ่านความเห็นชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ เมื่อ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๘ และได้นำส่งคณะรัฐมนตรีเมื่อ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๘

^๑ ธนาคารแห่งประเทศไทย

^๒ ADB Institute Discussion Paper No. ๔๙

^๓ เชียงใหม่ นครปฐม ลพบุรี สิงห์บุรี ขอนแก่น มหาสารคาม ยโสธร ร้อยเอ็ด และ กาฬสินธุ์

เกษตรกรอื่น ๆ ขณะเดียวกัน เกษตรกรบางส่วนที่ยังขาดศักยภาพในการผลิตและบริหารจัดการได้สร้างความเสียหายให้กับผู้ประกอบการจากการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญา ทั้งในด้านกระบวนการผลิตและการจัดจำหน่าย เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมดังกล่าว เครือข่ายเกษตรกรพันธสัญญา สภาเกษตรกร และภาควิชาการ ร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ยกร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. ขึ้น แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

๑. หลักการและเหตุผล

ระบบเกษตรกรพันธสัญญาเป็นหนึ่งในกลไกที่สามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยการนำเกษตรกรรายย่อยเข้าสู่ระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพและสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ อย่างไรก็ตามโครงสร้างในระบบเกษตรกรพันธสัญญาในปัจจุบันยังขาดความสมดุลและไม่เป็นธรรม โดยขาดกลไกในการถ่วงดุลทั้งองค์กรกลางภาครัฐและด้านกฎหมายรองรับการประกอบการในระบบเกษตรกรพันธสัญญา ทำให้เกิดพฤติกรรมเอาเปรียบและการทำสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจเกษตรกรรายย่อยเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกัน เกษตรกรซึ่งเข้าสู่ระบบแต่ขาดศักยภาพบางส่วนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ระบุไว้ในสัญญา สร้างความเสียหายต่อผู้ประกอบการในระบบ ดังนั้นเพื่อให้การประกอบการในระบบเกษตรกรพันธสัญญาสามารถขยายตัวอย่างยั่งยืน มีระบบที่ถ่วงดุล เป็นธรรม และมีข้อมูลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ จึงสมควรให้มีการออกกฎหมายเพื่อกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรพันธสัญญาที่เป็นธรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรพันธสัญญาที่เป็นธรรมภายใต้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสัญญาข้อตกลงมาตรฐานขั้นต่ำ โดยออกร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. และปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ (ฉบับแก้ไข) ของกระทรวงยุติธรรม ให้เนื้อหาสาระมีความครอบคลุมถึงระบบเกษตรกรพันธสัญญา นอกจากนี้ ในระยะสั้นควรตราร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. และบังคับใช้ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการตราและประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ.

๒. ประเด็นปฏิรูป

โครงสร้างของระบบเกษตรกรพันธสัญญาในปัจจุบันยังไม่เกิดความสมดุล เนื่องจากโครงสร้างทางการผลิตและการตลาดเอื้อให้ภาคเอกชนมีอำนาจต่อรองสูงสุด จากการที่บริษัทผู้ซื้อสินค้ามีจำนวนน้อยราย และมีอำนาจผูกขาดเหนือตลาดในเกือบทุกขั้นตอน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ อาทิ มาตรการภาษี และการจ่ายค่าชดเชยต่าง ๆ และธนาคารพาณิชย์ ซึ่งปล่อยสินเชื่อให้กับคู่สัญญาของบริษัทในลักษณะ Packaged Program ขณะที่ฝ่ายเกษตรกรส่วนมากยังเป็นเกษตรกรรายย่อย บางส่วนยังขาดศักยภาพและขาดการรวมกลุ่มสร้างโครงข่ายทั้งแนวนอนและแนวตั้ง โครงสร้างที่ไม่สมดุลดังกล่าวส่งผลให้ระบบเกษตรกรพันธสัญญาในปัจจุบันยังไม่เกิดความเป็นธรรม โดยเกษตรกรขาดอำนาจการต่อรองในทุกด้าน ตั้งแต่การตกลงทำสัญญา กระบวนการผลิต ราคาปัจจัยการผลิต ราคารับซื้อผลผลิต ฯลฯ โดยภาคเอกชนมักทำสัญญาในรูปแบบ “สัญญาสำเร็จรูป” ที่บริษัทมีอำนาจในการกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาล่วงหน้าเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งสร้างเงื่อนไขการได้เปรียบให้กับบริษัทผู้ออกสัญญาทั้งในเรื่องผลตอบแทน ความเสี่ยง และความเป็นธรรม รวมทั้งควบคุมการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ขณะที่เกษตรกรมิได้รับรู้หรือเข้าใจในข้อกำหนด และเงื่อนไขทั้งหมดของสัญญาที่ออกโดยบริษัทจึงตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบ โดยปัญหาสำคัญสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. ปัญหาความไม่เท่าเทียมด้านข้อมูลระหว่างเกษตรกรและบริษัท

การขาดระบบฐานข้อมูลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทำให้เกษตรกรรายย่อยตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบเป็นอันมากจากความไม่เท่าเทียมในการรับรู้ข้อมูลในเกือบทุกขั้นตอน ตั้งแต่

๑.๑ การรับรู้รายละเอียดของสัญญา ซึ่งบริษัทผู้ซื้อ เป็นฝ่ายรับรู้ และกำหนดเงื่อนไขทั้งหมดของสัญญาแต่เพียงฝ่ายเดียว ขณะที่เกษตรกรไม่ทราบถึงภาระผูกพัน โดยเฉพาะภาระผูกพันเพิ่มเติมที่บริษัทสามารถกำหนดได้ในภายหลัง โดยเกษตรกรไม่รู้ถึงวงเงินที่จะต้องลงทุนทั้งระบบการผลิต แต่จะค่อย ๆ ได้รับรู้ข้อมูลการลงทุนเพิ่มเป็นระยะจากผู้ประกอบการ

๑.๒ การรับรู้เกณฑ์การคิดค่าตอบแทน สัญญาบางส่วนไม่มีการระบุการจัดลำดับคุณภาพและราคาผลผลิตเป็นขั้นบันไดที่ชัดเจน ทำให้เกษตรกรไม่สามารถประมาณการรายได้หรือจุดคุ้มทุนของตนเองได้

๑.๓ การรับรู้คุณภาพปัจจัยการผลิตและโครงสร้างค่าใช้จ่าย เกษตรกรไม่มีข้อมูลและไม่สามารถตรวจสอบคุณภาพและโครงสร้างราคาของปัจจัยการผลิตจากบริษัทได้ นอกจากนี้ เกษตรกรมักไม่มีการเก็บคู่สัญญาไว้กับตนเอง และในหลายกรณีไม่มีการตกลงสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร สภาพดังกล่าวประกอบกับข้อจำกัดด้านกลไกและกฎหมายจึงเอื้อให้บริษัทจัดทำสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกร อาทิ ให้สิทธิแก่ฝ่ายบริษัทในการเลิกสัญญาเพียงฝ่ายเดียว หรือการกำหนดเงื่อนไขอายุสัญญาที่ไม่ชัดเจน การระบุเงื่อนไขการดำเนินการกับเกษตรกรกรณีที่เกษตรกรเป็นผู้ผิดสัญญา แต่ไม่มีเงื่อนไขการดำเนินการกับบริษัทกรณีที่บริษัทเป็นผู้ผิดสัญญา เป็นต้น

๒. ปัญหาความไม่เท่าเทียมในการรับความเสี่ยง

ในปัจจุบัน การแบ่งความเสี่ยง (risk sharing) ระหว่างบริษัทและเกษตรกรยังไม่เป็นธรรม โดยบริษัทซึ่งมีอำนาจต่อรองสูงกว่าผลภาระความเสี่ยงส่วนมากให้เกษตรกรในหลายรูปแบบ ที่สำคัญ ได้แก่ การให้เกษตรกรเป็นผู้ลงทุนในปัจจัยคงที่และเทคโนโลยี ทั้งการลงทุนเริ่มแรกซึ่งมีมูลค่าสูง โดยมูลค่าขั้นต่ำ ๕๐๐,๐๐๐ - ๖๐๐,๐๐๐ บาท และอาจสูงถึงหลายล้านบาท^๔ และการลงทุนเพิ่มเติมตามเงื่อนไขที่บริษัทกำหนด ซึ่งในบางกรณีมีความเสี่ยงสูง ขณะที่สัญญามีระยะเวลาสั้นกว่าจุดคุ้มทุนของเกษตรกร ส่งผลให้ความเสี่ยงจากการลงทุนตกอยู่กับเกษตรกรเกือบทั้งหมด นอกจากนี้ สัญญาส่วนมากกำหนดให้เกษตรกรยังต้องแบกรับความเสี่ยงทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ หรือเหตุปัจจัยซึ่งไม่อาจคาดหมาย หรือควบคุมได้ (Force Majeure) อาทิ โรคระบาด ขาดน้ำ ไฟดับ ฯลฯ ที่สร้างความเสียหายแก่ผลผลิต นอกเหนือไปจากความเสี่ยงในด้านการผลิตสินค้าเกษตร ปศุสัตว์และประมง ที่สูงกว่าสินค้าอุตสาหกรรมทั่วไปอยู่แล้ว รวมทั้งเกษตรกรยังต้องแบกรับความเสี่ยงภาระค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยที่สูงขึ้นจากการผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งส่วนมากเกิดจากการที่บริษัทผิดนัดชำระหรือจัดส่งปัจจัยการผลิตให้เกษตรกร โดยอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๗ - ๘ เป็นถึงร้อยละ ๑๐ - ๑๓ หากเกษตรกรกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร^๕ หรืออาจเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓ - ๕ ต่อเดือนหากเป็นเจ้าหนี้นอกระบบ ความไม่เป็นธรรมในการรับความเสี่ยงดังกล่าวส่งผลให้เกษตรกรรายย่อยจำนวนมากมีหนี้สินในระดับที่สูงและเกิดภาวะความเสี่ยงในการก่อหนี้สินต่อเนื่อง

๓. ปัญหาความไม่เท่าเทียมในการแบ่งปันผลประโยชน์

การขาดกลไกถ่วงดุลในขณะที่ระบบมีโครงสร้างตลาดแบบมีผู้ผูกขาดน้อยรายส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม (Margin Squeeze) โดยเกษตรกรได้รับผลตอบแทนต่ำกว่าค่าเสียโอกาสของปัจจัยการผลิต ได้รับราคาสูงขึ้นที่ไม่คุ้มกับต้นทุนที่

^๔ นนท์ นุชหมอน (๒๕๕๖)

^๕ Isabelle Delforge (๒๕๕๐)

สูงขึ้น^๖ เนื่องจากการที่บริษัทซึ่งเข้าทำสัญญาบางส่วนเป็นผู้ควบคุมหรือมีอำนาจเหนือตลาดในเกือบทุกขั้นตอน จึงสามารถควบคุมทั้งราคาและคุณภาพของปัจจัยการผลิต อาทิ พันธุ์ เมล็ดพันธุ์ ลูกสัตว์ ยา ปุ๋ย อาหาร จนถึง การกำหนดราคาซื้อขายผลิตผลคั้น การกำหนดระยะเวลาการส่งมอบปัจจัยการผลิต รวมทั้งคุณภาพของผลิตผล โดยข้อมูลจากงานศึกษาพบว่า ในบางกรณีสัดส่วนของผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับคิดเป็นสัดส่วนไม่ถึงร้อยละ ๕ ของราคาต้นทุน ในขณะที่สัดส่วนที่บริษัทได้รับสูงถึงร้อยละ ๖๐ ซึ่งหากรวมผลประโยชน์ทางอ้อมที่บริษัทจะได้รับจากการขายปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรด้วย น่าจะทำให้ผลประโยชน์ของบริษัทสูงขึ้นถึงร้อยละ ๙๐ ขณะที่งานวิจัยต่างประเทศพบว่า เกษตรกรมีต้นทุนจากค่าปัจจัยการผลิตสูงถึงร้อยละ ๗๘ และ ๗๖ สำหรับผู้เลี้ยงไก่และสุกร ตามลำดับ^๗ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการบางรายยังได้ประโยชน์เพิ่มเติมจากการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรเพื่อลงทุนในปัจจัยคงที่บางส่วนอีกด้วย ซึ่งสะท้อนถึงความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ^๘ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรมส่งผลให้เกษตรกรรายย่อยจำนวนมากประสบภาวะขาดทุนจากระบบเกษตรพันธสัญญา โดยข้อมูลจากงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่า เกษตรกรในกลุ่มสำรวจที่เลี้ยงไก่เนื้อแบบประกันราคา ซึ่งมีจำนวนลูกไก่เข้าเลี้ยงเฉลี่ยโรงเรือนละ ๑๑,๕๔๖ ตัว และแบบรับจ้างเลี้ยง ซึ่งมีจำนวนลูกไก่เข้าเลี้ยงเฉลี่ยโรงเรือนละ ๘,๒๔๕ ตัว ขาดทุนเฉลี่ยตัวละ ๑.๗๘ และ ๐.๖๙ บาท ตามลำดับ ในขณะที่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคาในกลุ่มสำรวจ ขาดทุนเฉลี่ย ฟองละ ๐.๐๒ บาท^๙ นอกจากนี้ บริษัทยังไม่รองรับเรื่องสวัสดิการของเกษตรกร

๔. ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางด้านการบังคับใช้กฎหมาย

การขาดกลไกทางกฎหมายและมาตรการคุ้มครองเกษตรกรระหว่างการเกิดข้อพิพาท ทำให้เกษตรกรเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากขาดเงินทุนในการจ้างนักกฎหมาย รวมทั้งขาดทรัพยากร โดยเกษตรกรมักถูกบริษัทดำเนินการใช้มาตรการทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างที่เกิดคดีข้อพิพาท อาทิ การหยุดนำส่งปัจจัยการผลิต การตัดน้ำตัดไฟ เป็นต้น ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่สามารถประกอบอาชีพได้และหมดอำนาจต่อรอง ส่งผลให้แทบไม่เกิดการบังคับใช้กฎหมายเมื่อเกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบจากบริษัท ทั้งสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและการดำเนินการอื่น ๆ โดยบริษัท

๕. เกษตรกรขาดศักยภาพ ทั้งด้านความเข้าใจสัญญา ความสามารถในการผลิต การบริหารจัดการ การบริหารความเสี่ยง รวมทั้งขาดการรวมกลุ่ม ส่งผลให้เกษตรกรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ระบุไว้ในสัญญา สร้างความเสียหายต่อผู้ประกอบการและต่อระบบ

ปัญหาสำคัญสำหรับด้านผู้ประกอบการ คือ การขาดเกษตรกรที่มีคุณภาพและศักยภาพเพื่อเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา โดยเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ที่มีกฎเกณฑ์เข้มงวด โดยส่วนหนึ่งมาจากการขาดการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ในด้านการบริหารจัดการและด้านวินัยทางการเงิน ทั้งจากหน่วยงานรัฐและจากการขาดการรวมกลุ่มสร้างเครือข่าย เมื่อเกษตรกรบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจถึงระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งต้องใช้กระบวนการการผลิตในลักษณะเฉพาะ เพื่อให้ได้ผลผลิตตามมาตรฐานของผู้ประกอบการ จึงส่งผลให้เกษตรกรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ระบุไว้ในสัญญา ทำให้สูญเสียรายได้ทั้งสองฝ่ายและเกษตรกรจำนวนหนึ่งถูกดำเนินการฟ้องร้องจากผู้ประกอบการ นอกจากนี้ การที่เกษตรกรยังต้องพึ่งพาระบบการผลิตจาก

^๖ นนท์ นุชหมอน (๒๕๕๖)

^๗ Isabelle Delforge (๒๕๕๐)

^๘ นนท์ นุชหมอน (๒๕๕๖) และ กัลปพฤกษ์ มิวงาม และคณะ (๒๕๕๒)

^๙ อัจฉรา จิตตลดากร และคณะ (๒๕๕๑)

ผู้ประกอบการเป็นหลัก ซึ่งส่วนมากเป็นการปลูกพืชหรือปศุสัตว์เชิงเดี่ยว ยังทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงในการประกอบอาชีพสูง

นอกจากนี้ ในบางพื้นที่เช่นในภาคเหนือที่มีการเพาะปลูกข้าวโพดเพื่อการเลี้ยงสัตว์ การทำเกษตรพันธสัญญาบางส่วนยังได้นำไปสู่ปัญหาในเชิงสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาหมอกควันที่ได้ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ และสุขภาพของประชาชนด้วย

๓. วิธีการพิจารณาศึกษาวิเคราะห์

คณะกรรมการฯ ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม เพื่อให้เป็นช่องทางในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ จากภาคเอกชน เกษตรกร นักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการระบบเกษตรพันธสัญญา ดังนี้

๑. นายภูมิศักดิ์ ราศรี ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒. นางสาวอัจฉรา ไอยรากาญจนกุล เศรษฐกรชำนาญการ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๓. นายเกิดโชค เกษมวงศ์จิตร ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมการระงับข้อพิพาท กระทรวงยุติธรรม
๔. นายมงคล วุฒินากุล ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย
๕. นายประทีป มีคิตธรรม คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย
๖. นายณรงค์ เจียมใจบรรจง รองกรรมการผู้จัดการอาวุโส บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)
๗. นางอัญชลี วิสุทธีรัตนกุล ผู้บริหารอาวุโส บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)
๘. นายวิโรจน์ ภูสว่าง ที่ปรึกษากลุ่มมิตรผล
๙. นายอารยัน ตระหง่าน รองกรรมการผู้จัดการใหญ่อาวุโส สำนักยุทธศาสตร์องค์กร บริษัทเบทาโกร จำกัด (มหาชน)
๑๐. นายอรรถพล อุไรไพรวิน รองกรรมการผู้จัดการใหญ่อาวุโส สายงานการตลาดองค์กร บริษัทเบทาโกร จำกัด (มหาชน)
๑๑. นางอัจฉรา จิตตลดากร ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
๑๒. นายไพสิฐ พาณิชย์กุล อาจารย์ระดับ ๗ ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๓. นางวณี ปิ่นประทีป ผู้อำนวยการสำนักงานประสานการพัฒนาสังคม สุขภาวะ
๑๔. นางสาวมัทนา โกสุมภ์ คณะทำงานเครือข่ายเกษตรพันธสัญญา

๑๕. นางสาวเสาวลักษณ์ เหลืองเรณู	เกษตรกรเลี้ยงไก่ไข่
๑๖. นายบรรเจ็ด แก้วกำเนิด	เกษตรกรเลี้ยงไก่เนื้อ
๑๗. นายปภาวิน มิ่งขวัญ	เกษตรกรเลี้ยงสุกรขุน
๑๘. นายบุญชวน ไชยศรีวิชัย	เกษตรกร
๑๙. นายเกียรติศักดิ์ ฉัตรดี	เกษตรกร
๒๐. นางสาวรุ่งทิวา พรหมวก	เกษตรกร
๒๑. นายถนัด แสงทอง	เกษตรกร
๒๒. นายพิยศสินธุ์ พลอยกันทา	เกษตรกร
๒๓. นายหนูจีน เหล่าทอแสง	เกษตรกร
๒๔. นายชวลิต ทิหม่อม	เกษตรกร

นอกจากนี้ คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง ยังได้เดินทางไปจังหวัด เชียงใหม่ เพื่อประชุมและรับฟังความคิดเห็นกับนักวิชาการ เครือข่ายเกษตรกร เยี่ยมชมผู้ประกอบการและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้นำชุมชนและประชาชน เพื่อนำมาประกอบในการจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการ ปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม

๔. สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

จากการที่คณะกรรมการได้ศึกษาและพิจารณาแนวทางการปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้ เป็นธรรม โดยศึกษาจากร่างพระราชบัญญัติสัญญาการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมทางการเกษตร พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติการส่งเสริมและพัฒนาระบบการเกษตรแบบพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. ที่สภาเกษตรกรได้จัดทำร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้ง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ (ฉบับแก้ไข) ของกระทรวงยุติธรรม ตลอดจนได้มีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากทุกภาคส่วนทั้งเอกชน วิชาการ และตัวแทนเกษตรกรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการลงพื้นที่ นั้น

คณะกรรมการเห็นว่า เพื่อเป็นการปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม โปร่งใส สร้างกลไกการถ่วงดุล เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถประกอบกิจการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและ ยั่งยืน รวมทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ จึงขอเสนอให้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. และปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ (ฉบับแก้ไข) ของกระทรวงยุติธรรม ให้เนื้อสารมีความครอบคลุมถึงระบบ เกษตรพันธสัญญา นอกจากนี้ ในระยะสั้นควรตราร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริม และพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. และบังคับใช้ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการตราและ ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. โดยหลักการสำคัญ ของกฎหมายทั้งหมด มีดังนี้

๑. การจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม

ทำหน้าที่พัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรมต่อทุกภาคส่วน โดย

(๑) จัดทำยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาเสนอ ต่อคณะรัฐมนตรีทุกสี่ปี

(๒) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจัดจ้างผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร การเปิดเผยข้อมูลหรือสารสนเทศอื่นใดในการโฆษณา การกำหนดสัญญาข้อตกลงมาตรฐานในระบบเกษตร

พันธสัญญาเพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดทำสัญญา รวมทั้งการรับเรื่องร้องเรียนและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๓) พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและบุคลากรในหน่วยงานรัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๔) บูรณาการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนดไว้

(๕) เสนอแนะหน่วยงานรัฐให้มีการตรากฎหมาย และการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๖) กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา อาทิ การจัดทำประมาณการการผลิตสินค้าทางการเกษตรในแต่ละพื้นที่ การชี้ชวนให้เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตและภาวะความเสี่ยง พื้นที่และลักษณะของปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม เป็นต้น รวมทั้งสามารถเรียกข้อมูลโดยตรงและการมอบหมายให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมสรรพากร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ ฯลฯ ดำเนินการตรวจสอบในด้านต่าง ๆ อาทิ คุณภาพและต้นทุนของปัจจัยการผลิต สัญญาที่ได้รับการร้องเรียน เป็นต้น และกำกับ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาในระบบเกษตรพันธสัญญา

๒. การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม

เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายใต้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่ศึกษาวิจัยรวมทั้งจัดทำระบบฐานข้อมูลของระบบเกษตรพันธสัญญาจากข้อมูลการจดทะเบียนที่เป็นระบบสามารถตรวจสอบและเข้าถึงได้ รวมทั้งเป็นผู้รับเรื่องร้องเรียนและเป็นตัวกลางประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการนำเรื่องร้องเรียนในระบบเกษตรพันธสัญญาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งรวมถึงกลไกในระดับจังหวัด ได้แก่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในพื้นที่ที่จะจัดให้มีการทำสัญญา ไปจนถึงการประสานกับกระทรวงยุติธรรมในกรณีเกิดข้อพิพาทด้านข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่จัดทำบัญชีรายชื่อผู้แทนส่วนราชการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญซึ่งสามารถเข้าร่วมทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยในกรณีที่เกิดข้อพิพาทได้

๓. การจดทะเบียนและการเปิดเผยข้อมูล

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรมทำหน้าที่จัดทำระบบการจดทะเบียนผู้ประกอบการเกษตรซึ่งมีความประสงค์จะดำเนินธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญา เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบาย รวมทั้งสามารถให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปได้เข้าถึงและตรวจสอบข้อมูลผู้ประกอบการทางการเกษตรที่ได้จดทะเบียนไว้ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการเข้าทำสัญญา รวมทั้งจัดทำระบบการจดทะเบียนที่ใช้ในระบบเกษตรพันธสัญญา เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำรับรองว่า เป็นสัญญาที่มีลักษณะเป็นข้อสัญญาที่เป็นธรรม โดยเมื่อผ่านการรับรองแล้วผู้ประกอบการทางการเกษตรสามารถระบุสัญญาดังกล่าวได้ว่า ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการแล้ว โดยในการระบุให้ใช้เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือข้อความที่ระบุบนสัญญาตามที่คณะกรรมการกำหนด

กรณีผู้ประกอบการทางการเกษตร ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่คณะกรรมการกำหนด หรือมีพฤติกรรมอันมีลักษณะเป็นการประกอบธุรกิจเกษตรพันธสัญญาที่ไม่เป็นธรรม หรือฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำและเปิดเผยบัญชีชื่อของ

ผู้ฝ่าฝืนดังกล่าวประกาศให้ทราบโดยทั่วไป ทั้งนี้ ร่างกฎหมายนี้ได้ให้การคุ้มครองคณะกรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มิให้ผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องร้องหรือกล่าวหาว่าได้กระทำการอันเป็นความผิดฐานเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลหรือหมิ่นประมาท เว้นแต่จะได้กระทำการโดยไม่สุจริต หรือโดยเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด

๔. สัญญาข้อตกลงมาตรฐานและข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

มีการกำหนดสัญญาข้อตกลงมาตรฐานขั้นต่ำ (Minimum Requirement) ในระบบเกษตรพันธสัญญา โดยให้มีข้อกำหนดและเงื่อนไขเป็นไปตามร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (ฉบับที่..) พ.ศ. โดยมีหลักการสำคัญคือ หากสาระในสัญญาใดมีลักษณะเลือกปฏิบัติ หรือการให้ใช้สิทธิตามกฎหมายโดยไม่สุจริตและไม่เป็นธรรม มีผลทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าสมควร อาทิ ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่เกิดจากการผิดสัญญา ข้อตกลงให้ต้องรับผิดหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด ข้อตกลงให้สัญญาสิ้นสุดโดยไม่มีเหตุอันควร ข้อตกลงให้สิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใด หรือปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ข้อตกลงในการกำหนดราคาที่ไม่เป็นธรรม และการบังคับให้ซื้อหรือให้จ่ายค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม เป็นต้น ให้ถือว่าความในส่วนนั้นของสัญญานั้นเป็นโมฆะ รวมทั้งในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติในเรื่องดังกล่าว ให้ตีความสัญญาไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายที่มีได้เป็นผู้กำหนดสัญญานั้น หรือให้มีการชดเชยค่าเสียหายแก่เกษตรกร และในกรณีดังกล่าวผู้ประกอบการหรือธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ ได้ รวมทั้งพฤติกรรมอันไม่เป็นธรรมอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกำหนด อาทิ การส่งมอบสัญญาหลังจากเกษตรกรได้ก่อภาระผูกพันหรือเริ่มลงทุนแล้ว และการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ปกปิดความจริงที่ต้องบอกหรือซ่อนเร้นข้อมูลที่สำคัญอันเกี่ยวข้องกับข้อสัญญา

นอกจากนั้นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการโฆษณาชวนเชื่อ หรือชี้ชวนเกินจริงให้เกษตรกรเข้าสู่สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา จึงกำหนดให้บรรดาประกาศ โฆษณา คำรับรอง หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ของผู้ประกอบการเกษตร ซึ่งทำให้เกษตรกรเข้าใจในขณะทำสัญญาว่า ผู้ประกอบการกิจการเกษตรตกลงจะมอบให้ หรือจัดหาให้ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือสาธารณูปโภคอื่นใด รับประกัน หรือจะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดให้แก่เกษตรกร เพื่อเป็นการตอบแทนในการเข้าทำสัญญา หรือข้อตกลงใด ๆ ที่ผู้ประกอบการเกษตรจะให้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมจากที่ได้ทำสัญญาไว้ ให้ถือว่าข้อความ การกระทำหรือข้อตกลงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา ทั้งนี้ เกษตรกรสามารถนำสืบพยานบุคคล หรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อตกลงดังกล่าวได้ ถึงแม้ว่าการทำสัญญาเช่นนั้นกฎหมายจะกำหนดว่าต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือและไม่ปรากฏข้อตกลงนั้นในหนังสือที่ได้ทำขึ้นก็ตาม

๕. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการคุ้มครองคู่สัญญาในระหว่างไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรมทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการนำคู่พิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยคณะกรรมการไกล่เกลี่ยต้องประกอบด้วยผู้ชายหรือผู้แทน ผู้ซื้อหรือผู้แทน และผู้แทนส่วนราชการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญตามบัญชีรายชื่อที่สำนักงานฯ จัดทำ นอกจากนี้ยังมีมาตรการคุ้มครองเกษตรกรในระหว่างการไกล่เกลี่ย โดยหากพบว่าผู้ประกอบการมีพฤติกรรม

เอารัดเอาเปรียบ อาทิ ชะลอ ระวังหรือยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย เว้นแต่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะปฏิเสธไม่ยอมรับ กระทำการใด ๆ ที่เป็นการเสียหายแก่คู่สัญญาทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ การหยุดนำส่งปัจจัยการผลิต เป็นต้น หรือแก้ไขข้อตกลงหรือสัญญาเพิ่มเติมเพื่อให้คู่สัญญาอีกฝ่ายเป็นผู้รับความเสี่ยงภัย ภาระ หรือมีหน้าที่เพิ่มเติมแต่เพียงลำพัง โดยไม่มีค่าตอบแทนในระดับที่เทียบเท่ากันได้ในทางเศรษฐกิจโดยข้อตกลงเพิ่มเติมนั้นให้ถือว่าเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ และไม่มีผลผูกพันกัน ทั้งนี้ กำหนดให้ในกรณีที่มีปัญหาหรือเกิดข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา ให้คู่สัญญาหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าสู่กระบวนการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและกรอบเวลาที่คณะกรรมการกำหนดก่อนจึงจะมีสิทธิฟ้องร้องต่อศาล

๖. บทกำหนดโทษ

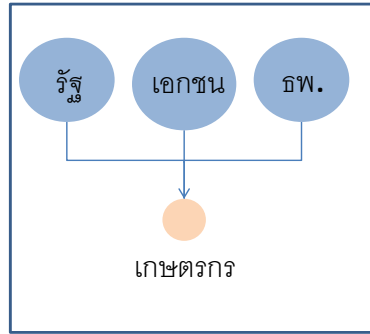
คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ เลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องมาชี้แจง ให้ถ้อยคำ หรือส่งข้อมูล เอกสารหรือหลักฐานอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งหรือหนังสือเรียกต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และปรับอีกวันละไม่เกินห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน

ผู้ใดใช้เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือข้อความใดที่ตีความได้ว่า ได้รับการรับรองการจดแจ้งโดยมิชอบ มีโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

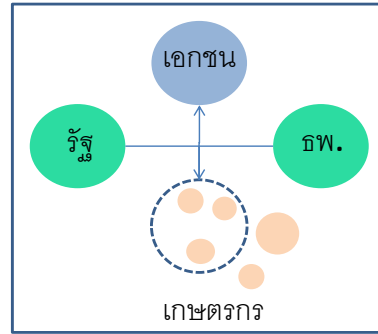
ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย

Conceptual Design ของการปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม

การปรับสมดุลโครงสร้างระบบเกษตรพันธสัญญา

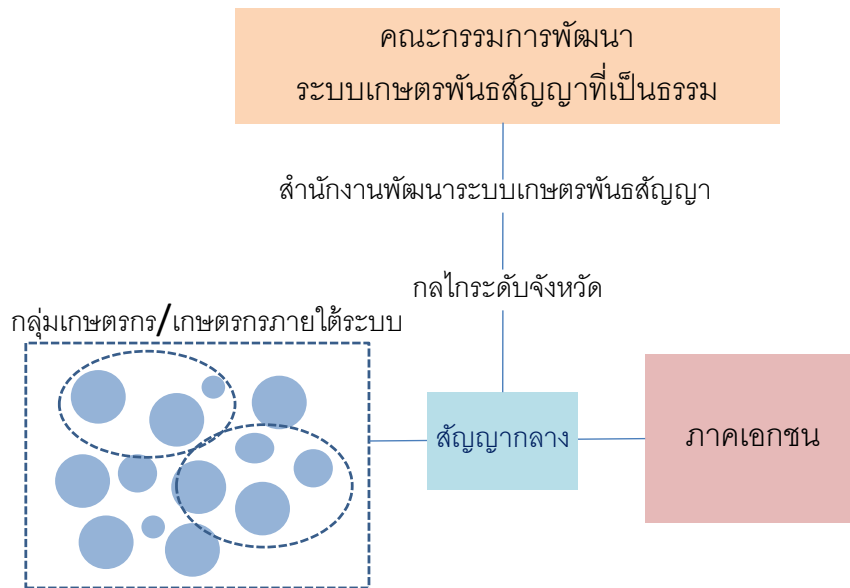

จากการที่เกษตรกรถูกโดดเดี่ยว
จากระบบเกษตรพันธสัญญา

ผู้การที่ภาครัฐและภาคธนาคารช่วย
สร้างสมดุลให้กับกระบวนการเกษตร
พันธสัญญา และการรวมกลุ่มเกษตรกร

โครงสร้างของการดำเนินการ

๕. ข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางดำเนินการ

จากการศึกษาและพิจารณาเกี่ยวกับการปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม คณะกรรมาธิการเห็นว่า ควรต้องมีกลไกที่สร้างการถ่วงดุลในระบบ และสร้างความโปร่งใสและเป็นธรรมให้แก่ทุกภาคส่วนเพื่อให้ระบบเกษตรพันธสัญญาสามารถเป็นหนึ่งในกลไกลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงทางรายได้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย คณะกรรมาธิการจึงเห็นควรมีข้อเสนอที่สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

๑) ขอให้ที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติเห็นชอบกับรายงานและข้อเสนอของคณะกรรมาธิการเรื่อง “การปฏิรูประบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม”

๒) ขอให้ที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (ฉบับที่..) พ.ศ.

๓) ขอให้ที่ประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ.

๖. ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้

สร้างความเป็นธรรมในกระบวนการเกษตรพันธสัญญา ซึ่งในปัจจุบันมีการประมาณกันว่ามีเกษตรกรผู้เกี่ยวข้องอยู่ไม่ต่ำกว่า ๓ แสนรายและจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการเกษตรและเกษตรกรแปรรูปของไทยในระยะยาว

๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์

- ๑) จำนวนของบริษัทและสัญญาที่เข้าสู่ระบบจดทะเบียน
- ๒) จำนวนของการฟ้องร้อง หรือกรณีพิพาทที่ลดลงในช่วงเวลาต่อไป
- ๓) ความเข้มแข็งของระบบเกษตรพันธสัญญา และภาคเกษตรแปรรูปของไทยในระยะยาว

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา
ที่เป็นธรรม พ.ศ.

ภาคผนวก ก

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม

เหตุผล

โดยที่มีการนำระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรกรรมอย่างแพร่หลาย ซึ่งได้ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ โดยยกระดับเกษตรกรรายย่อยเข้าสู่ระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพและสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ สามารถแข่งขันได้ภายใต้กระบวนการผลิตในยุคใหม่ ที่เน้นการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งในด้านพันธุ์ วัตถุดิบ กระบวนการผลิต การป้องกันโรค การแปรรูป การจัดจำหน่าย ซึ่งพัฒนาไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมา ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรฐานและจริยธรรมที่เหมาะสม ประกอบกับข้อกำหนดและเงื่อนไขในระบบเกษตรพันธสัญญา มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อเกษตรกร โดยมีข้อพิพาทระหว่างเกษตรกรและผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรอันเนื่องมาจากความไม่เป็นธรรมในระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น เพื่อให้การทำเกษตรกรรมในระบบพันธสัญญาเกิดประโยชน์ต่อประเทศและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย จึงสมควรให้มีกฎหมายเพื่อกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม การจัดทำยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา การจัดแจ้งผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา การจัดแจ้งสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญากำหนดลักษณะของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม การเปิดเผยข้อมูล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการคุ้มครองคู่สัญญาในระหว่างไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม
พ.ศ.

๑. เหตุผลและความจำเป็น

โดยที่มีการนำระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรกรรมอย่างแพร่หลายซึ่งได้ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ โดยยกระดับเกษตรกรรายย่อยเข้าสู่ระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพและสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ สามารถแข่งขันได้ภายใต้กระบวนการผลิตในยุคใหม่ ที่เน้นการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งในด้านพันธุ์ วัตถุดิบ กระบวนการผลิต การป้องกันโรค การแปรรูป การจัดจำหน่าย ซึ่งพัฒนาไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมา ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรฐานและจริยธรรมที่เหมาะสม ประกอบกับข้อกำหนดและเงื่อนไขในระบบเกษตรพันธสัญญา มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อเกษตรกร โดยมีข้อพิพาทระหว่างเกษตรกรและผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร อันเนื่องมาจากความไม่เป็นธรรมในระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้การทำเกษตรกรรมในระบบพันธสัญญาเกิดประโยชน์ต่อประเทศและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย จึงสมควรให้มีกฎหมายเพื่อกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม การจัดทำยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา การจัดแจ้งผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา การจัดแจ้งสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา กำหนดลักษณะและพฤติกรรมอันมีลักษณะเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม การเปิดเผยข้อมูล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และการคุ้มครองคู่สัญญาในระหว่างไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. ประกอบด้วยหมวด ๑ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม หมวด ๒ ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม หมวด ๓ การเปิดเผยข้อมูล หมวด ๔ การคุ้มครองคู่สัญญาในระหว่างไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หมวด ๕ บทกำหนดโทษ และบทเฉพาะกาลรวมทั้งสิ้น ๒๕ มาตรา โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังต่อไปนี้

๒.๑ บทนิยาม

กำหนดขอบเขตนิยามคำว่า “ระบบเกษตรพันธสัญญา” ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ หมายความว่า ระบบการผลิตสินค้าและบริการทางการเกษตร ทั้งในด้านการปศุสัตว์ประมง และในการผลิตพืช ผัก ผลไม้ ที่มีสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรกับเกษตรกร ทั้งนี้ ไม่ว่าจะกลายเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม

ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรหมายความถึงบริษัท หรือองค์กรธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการประกอบการผลิต จำหน่าย หรือให้บริการด้านระบบการผลิตสินค้า หรือปัจจัยการผลิตทางการเกษตร การส่งออกสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และให้หมายความรวมถึงบุคคล หรือนิติบุคคลที่เป็นผู้แทน ตัวแทน หรือผู้จัดหาปัจจัยการผลิตทางการเกษตรด้วย

“เกษตรกร” หมายความว่า บุคคลหรือคณะบุคคล ทั้งที่ไม่เป็นนิติบุคคลและเป็นนิติบุคคล (เช่น ห้างหุ้นส่วนจำกัด) ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งหมายความรวมถึงสหกรณ์ ชุมนุมสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และเครือข่ายเกษตรกรซึ่งจดทะเบียนกับหน่วยงานของรัฐเป็นต้น

๒.๒ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม

กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม” ประกอบด้วย รัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย อัยการสูงสุด ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ นายกสิภชา นายความ ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง กรรมการผู้แทนเกษตรกร จำนวนสามคน กรรมการผู้แทนผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร จำนวนสามคน และ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรม เศรษฐศาสตร์ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวนสี่คนโดยให้เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเป็นกรรมการและเลขาธิการ

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่สำคัญในการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาเสนอต่อ คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบทุกสี่ปีและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๒) ส่งเสริมให้บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย รวมทั้งแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๓) พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและบุคลากรในหน่วยงานรัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๔) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้มีการตรากฎหมาย และการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๕) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. การจัดแจ้งผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรตามมาตรา ๑๖

ข. การเปิดเผยข้อมูลหรือสารสนเทศอื่นใดในการโฆษณา

ค. กำหนดสัญญาข้อตกลงมาตรฐานในระบบเกษตรพันธสัญญา

ง. การรับเรื่องร้องเรียนและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๖) กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร

ข. การจัดทำประมาณการจำนวนและปริมาณของสินค้าทางการเกษตรที่จะทำการผลิต

ในแต่ละเขตพื้นที่

ค. ลักษณะ ประเภทหรือชนิดของพันธุ์ วัตถุดิบ ยา สารเคมี เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือสิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการผลิตสินค้า

ง. การชี้ชวนให้เกษตรกรได้รับทราบข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการผลิต ปัญหาของการผลิต ภาวะความเสี่ยงที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันตามสัญญาการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร

จ. เรื่องอื่นใดตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

(๗) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการและมอบหมายอำนาจหน้าที่เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด

(๘) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

๒.๓ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม

กำหนดให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานงานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรมโดยรับผิดชอบงานธุรการทั่วไปของคณะกรรมการรวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำระบบฐานข้อมูลทั่วไป ในด้านต่าง ๆ ของระบบเกษตรพันธสัญญา หรือระบบฐานข้อมูลอื่นใดที่จำเป็น

(๒) รับผิดชอบแจ้งข้อมูลผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

(๓) รับเรื่องร้องเรียนและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๔) ศึกษาวิจัยหรือสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๕) ปฏิบัติงานธุรการทั่วไปของคณะกรรมการ

(๖) ปฏิบัติการอื่นใด ตามที่รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ เลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องมาชี้แจง ให้ถ้อยคำ หรือส่งข้อมูลเอกสารหรือหลักฐานอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณา

๒.๔ ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญานอกจากต้องไม่มีลักษณะเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมหรือกฎหมายอื่นแล้ว ยังกำหนดห้ามมิให้ทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาอันเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งมีลักษณะหรือพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

(๑) เลือกลงปฏิบัติ หรือใช้สิทธิตามกฎหมายโดยไม่สุจริตและไม่เป็นธรรม

(๒) ส่งมอบพันธุ์ วัสดุอุปกรณ์ อาหาร ยา หรือปัจจัยการผลิตที่ไม่มีคุณภาพหรือไม่ได้มาตรฐานตามที่ระบุไว้ในสัญญาหรือบังคับให้เกษตรกรรับหรือกระทำการใด ๆ ที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

(๓) แสดงข้อความอันเป็นเท็จ ปกปิดความจริงที่ต้องบอกหรือซ่อนเร้นข้อมูลที่สำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับข้อสัญญา

(๔) ส่งมอบสัญญาหลังจากเกษตรกรได้ก่อภาระผูกพันหรือเริ่มลงทุนแล้ว

(๕) กระทำข้อตกลงหรือพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมอื่น ๆ ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ทั้งนี้ กรณีที่ข้อสัญญา หรือพฤติกรรมใดที่ฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ หรือที่มีให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ถือว่าข้อสัญญาส่วนนั้นเป็นโมฆะและในกรณีที่มิใช่ข้อสงสัย ให้ถือเอาข้อกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายอื่นที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างคู่สัญญา เป็นข้อตกลงที่ใช้ในระหว่างคู่สัญญา และในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติในเรื่องดังกล่าว ให้ตีความสัญญาไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายที่มีได้เป็นผู้กำหนดสัญญานั้น

นอกจากนั้นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการโฆษณาชวนเชื่อ หรือชี้ชวนเกินจริงให้เกษตรกรเข้าสู่สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาจึงกำหนดให้บรรดาประกาศ โฆษณา คำรับรอง หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ของผู้ประกอบการกิจการเกษตร ซึ่งทำให้เกษตรกรเข้าใจในขณะทำสัญญาว่า ผู้ประกอบการกิจการเกษตรตกลงจะมอบให้ หรือจัดหาให้ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือสาธารณูปโภคอื่นใด รับประกัน หรือจะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดให้แก่เกษตรกร เพื่อเป็นการตอบแทนในการเข้าทำสัญญา หรือข้อตกลงใด ๆ ที่ผู้ประกอบการกิจการเกษตรจะให้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมจากที่ได้ทำสัญญาไว้ ให้ถือว่าข้อความ การกระทำหรือข้อตกลงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา ทั้งนี้ เกษตรกรสามารถนำสืบพยานบุคคล หรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อตกลงดังกล่าวได้ ถึงแม้ว่าการทำสัญญาเช่นนั้นกฎหมายจะกำหนดว่าต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือและไม่ปรากฏข้อตกลงนั้นในหนังสือที่ได้ทำขึ้นก็ตาม

๒.๕ การจัดแจ้งและการเปิดเผยข้อมูล

(๑) การจัดแจ้งผู้ประกอบการกิจการเกษตร

กำหนดให้ผู้ประกอบการกิจการเกษตรซึ่งมีความประสงค์จะดำเนินธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญา จัดแจ้งต่อเลขานุการคณะกรรมการ ทั้งนี้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลผู้ประกอบการกิจการเกษตรใช้ในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และแผนงานในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญารวมทั้งให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปได้เข้าตรวจสอบข้อมูลผู้ประกอบการกิจการเกษตรซึ่งได้จัดแจ้งไว้ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการเข้าทำสัญญา

(๒) การจัดแจ้งสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา

กำหนดให้ผู้ประกอบการกิจการเกษตร จัดแจ้งสัญญาที่ใช้ในระบบเกษตรพันธสัญญาเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำรับรองว่าเป็นสัญญาที่ไม่มีลักษณะเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เมื่อผ่านการรับรองแล้วผู้ประกอบการกิจการเกษตรสามารถระบุบนสัญญาดังกล่าวได้ว่าการพิจารณาของคณะกรรมการแล้วโดยเครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือข้อความที่ระบุบนสัญญาดังกล่าวให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(๓) การเปิดเผยข้อมูลผู้ประกอบการกิจการเกษตร

กรณีผู้ประกอบการกิจการเกษตร ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่คณะกรรมการกำหนด หรือมีพฤติกรรมอันมีลักษณะเป็นการประกอบธุรกิจเกษตรพันธสัญญาที่ไม่เป็นธรรม หรือฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำและเปิดเผยบัญชีรายชื่อของผู้ฝ่าฝืนดังกล่าวประกาศให้ทราบโดยทั่วไป ทั้งนี้ ร่างกฎหมายนี้ได้ให้การคุ้มครองคณะกรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มิให้ผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องร้องหรือกล่าวหาว่าได้กระทำการอันเป็นความผิดฐานเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลหรือหมิ่นประมาท เว้นแต่จะจะได้กระทำการโดยไม่สุจริต หรือโดยเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด

๒.๖ การคุ้มครองคู่สัญญาในระหว่างไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

กำหนดให้ในกรณีที่มีปัญหาหรือเกิดข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา ให้คู่สัญญาหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าสู่กระบวนการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและกรอบเวลาที่คณะกรรมการกำหนดก่อนจึงจะมีสิทธิ

ฟ้องร้องต่อศาล ทั้งนี้ ในระหว่างกระบวนการแก้ไขปัญหาหรือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทห้ามมิให้กระทำการดังต่อไปนี้

(๑) ชะลอ ระวังหรือยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย เว้นแต่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะปฏิเสธไม่ยอมรับ

(๒) กระทำการใด ๆ ที่เป็นการเสียหายแก่คู่สัญญา ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ การหยุดนำส่งปัจจัยการผลิต เป็นต้น

(๓) ตกลงเพิ่มเติมหรือแก้ไขเพื่อให้คู่สัญญาอีกฝ่ายเป็นผู้รับความเสี่ยงภัย รับภาระ หรือมีหน้าที่เพิ่มเติมแต่เพียงลำพัง โดยไม่มีค่าตอบแทนในระดับที่เทียบเท่ากันได้ในทางเศรษฐกิจ โดยข้อตกลงเพิ่มเติมนั้นให้ถือว่าเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ และไม่มีผลผูกพันกัน

๒.๗ บทกำหนดโทษ

(๑) กำหนดให้ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งหรือหนังสือเรียกของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ เลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องมาชี้แจง ให้ถ้อยคำ หรือส่งข้อมูล เอกสารหรือหลักฐานอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และปรับอีกวันละไม่เกินห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน

(๒) กำหนดให้ผู้ใดใช้เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือข้อความใดที่ตีความได้ว่าได้รับการรับรองการจดทะเบียนตามมาตรา ๑๖ โดยมีขอบ มีโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๓) ในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย

ทั้งนี้ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ ในการใช้อำนาจดังกล่าวคณะกรรมการอาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการ เลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำการแทนได้ เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๒.๘ บทเฉพาะกาล

(๑) กำหนดให้ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรมตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน ทั้งนี้ให้ดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการภายในเวลาไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

(๒) กำหนดให้คณะกรรมการศึกษาทบทวนความเหมาะสมของพระราชบัญญัตินี้ทุก ๆ ห้าปี โดยในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่า สมควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัตินี้หรือดำเนินการประการหนึ่งประการใด เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม ให้คณะกรรมการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป ทั้งนี้ การทบทวนกฎหมายต้องจัดให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้มีส่วนได้เสียอย่างทั่วถึงด้วย

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม

มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม ประกอบด้วย

(๑) รัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

(๒) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย อัยการสูงสุด ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ นายกสิภชา นายความ ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

(๓) ผู้แทนเกษตรกร ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลที่ได้รับการสรรหา จำนวนสามคน เป็นกรรมการ

(๔) ผู้แทนผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลที่ได้รับการสรรหา จำนวนสามคน เป็นกรรมการ

(๕) ผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรม เศรษฐศาสตร์ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด้านละหนึ่งคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนสี่คน เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(๖) ให้เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหากรรมการตาม (๓) (๔) และ (๕) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ กรรมการผู้แทนเกษตรกรตาม (๓) และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๕) ต้องไม่เป็นที่ปรึกษา กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือมีส่วนได้เสียอันมีลักษณะเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์กับกรรมการผู้แทนผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรตาม (๔)

มาตรา ๗ ให้กรรมการ ตามมาตรา ๖ (๓) (๔) และ (๕) มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการคนใหม่ ซึ่งต้องแต่งตั้งภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน

มาตรา ๘ นอกจากพ้นตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง กรรมการ ตามมาตรา ๖ (๓) (๔) และ (๕) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

- (๓) เป็นบุคคลที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย
- (๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๕) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ

โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๖) คณะกรรมการมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามให้พ้นจากตำแหน่ง กรรมการ ตามมาตรา ๖ (๓) (๔) และ(๕) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้คณะกรรมการดำเนินการ สรรหาตามความในมาตรา ๖ ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ จะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยยี่สิบวัน ให้รัฐมนตรีจะไม่แต่งตั้งก็ได้

มาตรา ๙ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาให้เกิดความเป็น ธรรมต่อทุกภาคส่วน รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาเสนอต่อ คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบทุกห้าปีและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๒) ส่งเสริมให้บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนดไว้ตาม กฎหมาย รวมทั้งแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๓) พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและบุคลากรในหน่วยงานรัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระบบ เกษตรพันธสัญญา

(๔) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้มีการตรากฎหมาย และการแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๕) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. การจัดแจ้งผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรตามมาตรา ๑๖

ข. การเปิดเผยข้อมูลหรือสารสนเทศอื่นใดในการโฆษณา

ค. กำหนดสัญญาข้อตกลงมาตรฐานในระบบเกษตรพันธสัญญา

ง. การรับเรื่องร้องเรียนและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๖) กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร

ข. การจัดทำประมาณการจำนวนและปริมาณของสินค้าทางการเกษตรที่จะทำการผลิตใน

แต่ละเขตพื้นที่

ค. ลักษณะ ประเภทหรือชนิดของพันธุ์ วัตถุดิบ ยา สารเคมี เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือสิ่งที ต้องนำมาใช้ในการผลิตสินค้า

ง. การชี้ชวนให้เกษตรกรได้รับทราบข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการผลิต ปัญหาของการ ผลิต ภาระความเสี่ยงที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันตามสัญญาการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร

จ. เรื่องอื่นใดตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

(๗) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการและมอบหมายอำนาจหน้าที่เพื่อพิจารณาหรือ ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด

(๙) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๐ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุมในการประชุมคณะกรรมการ

ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในการปฏิบัติหน้าที่ ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียโดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณา ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้นั้นแจ้งให้ที่ประชุมทราบและให้ที่ประชุมพิจารณาว่า กรรมการผู้นั้นสมควรจะอยู่ในที่ประชุมและหรือมีมติในการประชุมเรื่องนั้นได้หรือไม่ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการนโยบายกำหนด

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนนถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๑ ให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนงานของคณะกรรมการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานธุรการทั่วไปของคณะกรรมการ

(๒) จัดทำระบบฐานข้อมูลทั่วไป ในด้านต่างๆ ของระบบเกษตรพันธสัญญา หรือระบบฐานข้อมูลอื่นใดที่จำเป็น

(๓) รับผิดชอบข้อมูลผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา ๙ (๕)

(๔) รับเรื่องร้องเรียนและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา ๙ (๕)

(๕) ศึกษาวิจัยหรือสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๖) ปฏิบัติการอื่นใด ตามที่รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๑๒ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ เลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องมาชี้แจง ให้ถ้อยคำ หรือส่งข้อมูล เอกสารหรือหลักฐานอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณา

หมวด ๒

ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

มาตรา ๑๓ บทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายจากข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้บุคคลใดทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาอันเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งมีลักษณะหรือพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

(๑) เลือกปฏิบัติหรือใช้สิทธิตามกฎหมายโดยไม่สุจริตและไม่เป็นธรรม

(๒) ส่งมอบพันธุ์ วัสดุอุปกรณ์ อาหาร ยา หรือปัจจัยการผลิตที่ไม่มีคุณภาพหรือไม่ได้มาตรฐานตามที่ระบุไว้ในสัญญาหรือบังคับให้เกษตรกรรับหรือกระทำการใด ๆ ที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

(๓) แสดงข้อความอันเป็นเท็จ ปกปิดความจริงที่ต้องบอกหรือ ซ่อนเร้นข้อมูลที่จำเป็นอันเกี่ยวข้องกับข้อสัญญา

(๔) ส่งมอบสัญญาหลังจากเกษตรกรได้ก่อภาระผูกพันหรือเริ่มลงทุนแล้ว

(๕) กระทำข้อตกลงหรือพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมอื่น ๆ ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ข้อสัญญา หรือพฤติกรรมใดที่ฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ หรือที่มีให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ถือว่าข้อสัญญาส่วนนั้นเป็นโมฆะ

ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ถือเอาข้อกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายอื่นที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างคู่สัญญา เป็นข้อตกลงที่ใช้ในระหว่างคู่สัญญา และในกรณีที่ไม่มีการกฎหมายบัญญัติในเรื่องดังกล่าวให้ตีความสัญญาไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายที่มีได้เป็นผู้กำหนดสัญญานั้น

มาตรา ๑๕ บรรดาประกาศ โฆษณา คำรับรอง หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ของผู้ประกอบการกิจการเกษตร ซึ่งทำให้เกษตรกรเข้าใจในขณะทำสัญญาว่า ผู้ประกอบการกิจการเกษตร ตกลงจะมอบให้ หรือจัดหาให้ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือสาธารณูปโภคอื่นใด รับประกัน หรือจะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดให้แก่เกษตรกร เพื่อเป็นการตอบแทนในการเข้าทำสัญญา หรือข้อตกลงใดๆ ที่ผู้ประกอบการกิจการเกษตรจะให้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมจากที่ได้ทำสัญญาไว้ ให้ถือว่าข้อความ การกระทำหรือข้อตกลงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา ซึ่งสามารถนำสืบพยานบุคคล หรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อตกลงดังกล่าวได้ถึงแม้ว่าการทำสัญญาเช่นนั้นกฎหมายจะกำหนดว่าต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือและไม่ปรากฏข้อตกลงนั้นในหนังสือที่ได้ทำขึ้นก็ตาม

หมวด ๓

การเปิดเผยข้อมูล

มาตรา ๑๖ ให้ผู้ประกอบการทางการเกษตรจัดแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) มีความประสงค์จะดำเนินธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๒) สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๓) ข้อมูลของเกษตรกรซึ่งเป็นคู่สัญญา

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจัดแจ้งให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อรับจัดแจ้งแล้ว ให้เลขานุการคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับสาธารณะตามมาตรา ๙ (๕) ผ่านระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป

สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาที่ได้รับการจัดแจ้งและเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตรสามารถระบุนสัญญาดังกล่าวได้ว่าการพิจารณาของคณะกรรมการแล้วทั้งนี้ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือข้อความที่ระบุนสัญญาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

การพิจารณาของคณะกรรมการไม่เป็นเหตุที่บุคคลใดจะอ้างเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญา

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่คณะกรรมการกำหนดหรือบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งให้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองคู่สัญญาให้ได้รับความเป็นธรรม ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำและเปิดเผยบัญชีรายชื่อของผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่คณะกรรมการกำหนดหรือบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

การดำเนินการตามวรรคสอง คณะกรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ย่อมได้รับความคุ้มครอง มิให้ผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องร้องหรือกล่าวหาว่าได้กระทำการอันเป็นความผิดฐานเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลหรือหมิ่นประมาท เว้นแต่จะได้กระทำการโดยไม่สุจริต หรือโดยเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด

หมวด ๔

การคุ้มครองคู่สัญญาในระหว่างไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่มีปัญหาหรือเกิดข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา ให้คู่สัญญาหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าสู่กระบวนการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและกรอบเวลาที่คณะกรรมการกำหนดก่อน จึงจะมีสิทธิฟ้องร้องต่อศาล

มาตรา ๑๙ ในระหว่างกระบวนการตามมาตรา ๑๘ ห้ามมิให้กระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) ชะลอ ระวังหรือยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย เว้นแต่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะปฏิเสธไม่ยอมรับ

(๒) กระทำการใดๆ ที่เป็นการเสียหายแก่คู่สัญญาทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ การหยุดนำส่งปัจจัยการผลิต เป็นต้น

(๓) ตกลงเพิ่มเติมหรือแก้ไขเพื่อให้คู่สัญญาอีกฝ่ายเป็นผู้รับความเสี่ยงภัย รับภาระ หรือมีหน้าที่เพิ่มเติมแต่เพียงลำพัง โดยไม่มีค่าตอบแทนในระดับที่เทียบเท่ากันได้ในทางเศรษฐกิจ โดยข้อตกลงเพิ่มเติมนั้นให้ถือว่าเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ และไม่มีผลผูกพันกัน

หมวด ๕

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๒๐ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งหรือหนังสือเรียกที่ออกตามมาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และปรับอีกวันละไม่เกินห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน

มาตรา ๒๑ ผู้ใดใช้เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือข้อความใดที่ตีความได้ว่าได้รับการรับรองการจดทะเบียนตามมาตรา ๑๖ โดยมีขอบ มีโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย

มาตรา ๒๓ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ ในการใช้อำนาจดังกล่าวคณะกรรมการอาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการ เลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นผู้กระทำการแทนได้ เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนด แล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๔ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน

ทั้งนี้ให้ดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการภายในเวลาไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๒๕ เมื่อครบกำหนดเวลาทุกห้าปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการศึกษาทบทวนความเหมาะสมของพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่สมควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัตินี้หรือดำเนินการประการหนึ่งประการใดเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม ให้คณะกรรมการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีส่วนได้เสียอย่างทั่วถึง

.....

.....

ภาคผนวก ข

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ภาคผนวก ข

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

หลักการ

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมนิยามคำว่า “ระบบเกษตรพันธสัญญา” “ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิต” และ “ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร”

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ครอบคลุมสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑/๑ ให้กระทรวงยุติธรรมมีอำนาจรับพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย รวมถึงการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตก่อนมีการฟ้องต่อศาล และเพื่อประโยชน์สาธารณะ กระทรวงยุติธรรมอาจแต่งตั้งพนักงานอัยการโดยความเห็นชอบของอัยการสูงสุด เพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีที่กระทรวงยุติธรรมมอบหมาย

เหตุผล

โดยที่พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ยังไม่ครอบคลุมสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา รวมทั้งขาดกลไกในการบังคับใช้กฎหมายนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ครอบคลุมข้อสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา รวมทั้งกำหนดให้กระทรวงยุติธรรมมีอำนาจในการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์ การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท และการฟ้องคดีสาธารณะเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

๑. เหตุผลและความจำเป็น

โดยที่พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ยังไม่ครอบคลุมสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา รวมทั้งขาดกลไกในการบังคับใช้กฎหมายนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ครอบคลุมข้อสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา รวมทั้งกำหนดให้กระทรวงยุติธรรมมีอำนาจในการพิจารณาเรื่องราวจ้างทุกข์ การใกล้เคียง ประนีประนอมข้อพิพาท และการฟ้องคดีสาธารณะเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีสาระสำคัญสรุปได้ดังต่อไปนี้

๒.๑ แก้ไขเพิ่มเติมนิยามคำว่า “ระบบเกษตรพันธสัญญา” “ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิต” และ “ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร” ดังนี้

“ระบบเกษตรพันธสัญญา” หมายความว่า ระบบการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมทางการเกษตร ทั้งในด้าน การปศุสัตว์ ประมง และในการผลิตพืช ผัก ผลไม้ ที่มีสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรกับเกษตรกร ไม่ว่าจะกลายเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม

“ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิต” หมายความว่า บุคคลผู้เข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการ เพื่อขายหรือรับจ้างผลิต ดูแล หรือโดยประการอื่นใดแก่ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร

“ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร” หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้ว่าจ้าง หรือในฐานะอื่นใด ไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยผ่านบุคคลอื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า บริการ หรือประโยชน์อื่นใด เพื่อประโยชน์ทางการค้า โดยที่มีได้เป็นผู้บริโภคในขั้นสุดท้าย

๒.๒ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ครอบคลุมสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา โดยกำหนดให้ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพสัญญา ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตกับผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบการการค้าหรือวิชาชีพ ผู้ประกอบการ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปหรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้ผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ถือเอาข้อกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายอื่นที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างคู่สัญญา เป็นข้อตกลงที่ใช้ในระหว่างคู่สัญญา และในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติในเรื่องดังกล่าว ให้ตีความสัญญาไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายที่มีได้เป็นผู้กำหนดสัญญานั้น

ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ หรืออาจก่อให้เกิดภาระเพิ่มขึ้นในกรณีที่มีผู้ประกอบการมีสิทธิเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความรับผิดชอบตามสัญญา หรือต้องรับความเสี่ยงแต่เพียงฝ่ายเดียวในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกที่ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตไม่สามารถควบคุมได้ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น

(๑) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบที่เกิดจากการผิดสัญญา

(๒) ข้อตกลงให้ต้องรับผิดชอบหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด

(๓) ข้อตกลงให้สัญญาสิ้นสุดลงโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ

(๔) ข้อตกลงให้สิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใด หรือปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(๕) ข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญา

(๖) ข้อตกลงในสัญญาขายฝากที่ผู้ซื้อฝากกำหนดราคาสินได้สูงกว่าราคาขายบวกอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี

(๗) ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดราคาเช่าซื้อ หรือกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร

(๘) ข้อตกลงในสัญญาบัตรเครดิตที่กำหนดให้ผู้บริโภคต้องชำระดอกเบี้ย เบี้ยปรับ ค่าใช้จ่ายหรือประโยชน์อื่นใดสูงเกินกว่าที่ควรในกรณีที่ผิดนัดหรือที่เกี่ยวข้องกับการผิดนัดชำระหนี้

(๙) ข้อตกลงที่กำหนดวิธีคิดดอกเบี้ยทบต้นที่ทำให้ผู้บริโภคต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร นอกจากนั้นยังกำหนดให้ ในการพิจารณาว่าข้อตกลงที่ทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามวรรคสาม จะเป็นการได้เปรียบเกินสมควรหรือไม่ ให้นำมาตรา ๑๐ มาใช้โดยอนุโลม

๒.๓ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑/๑ กำหนดให้ในกรณีที่มีข้อพิพาทในเรื่องข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ให้กระทรวงยุติธรรมมีอำนาจรับพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้ที่ได้รับความสะดวกหรือเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือผู้ประกอบการเกษตร รวมถึงการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตก่อนมีการฟ้องต่อศาล ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

นอกจากนั้น เพื่อประโยชน์สาธารณะ กระทรวงยุติธรรมอาจแต่งตั้งพนักงานอัยการโดยความเห็นชอบของอัยการสูงสุด เพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีที่กระทรวงยุติธรรมมอบหมาย โดยให้อำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สิน หรือค่าเสียหาย หรือขอความคุ้มครองสิทธิในประการอื่นให้แก่ผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิต และในการนี้ให้ได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้ผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ถือเอาข้อกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายอื่นที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างคู่สัญญา เป็นข้อตกลงที่ใช้ในระหว่างคู่สัญญา และในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติในเรื่องดังกล่าว ให้ตีความสัญญาไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายที่มีได้เป็นผู้กำหนดสัญญานั้น

ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ หรืออาจก่อให้เกิดภาระเพิ่มขึ้นในกรณีที่ผู้ประกอบการมีสิทธิเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความรับผิดชอบตามสัญญา หรือต้องรับความเสี่ยงแต่เพียงฝ่ายเดียวในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกที่ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตไม่สามารถควบคุมได้ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น

- (๑) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบที่เกิดจากการผิดสัญญา
 - (๒) ข้อตกลงให้ต้องรับผิดชอบหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด
 - (๓) ข้อตกลงให้สัญญาสิ้นสุดลงโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ
 - (๔) ข้อตกลงให้สิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใด หรือปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
 - (๕) ข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญา
 - (๖) ข้อตกลงในสัญญาขายฝากที่ผู้ซื้อฝากกำหนดราคาสินไถ่สูงกว่าราคาขายบวกอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี
 - (๗) ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดราคาค่าเช่าซื้อ หรือกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร
 - (๘) ข้อตกลงในสัญญาบัตรเครดิตที่กำหนดให้ผู้บริโภคต้องชำระดอกเบี้ย เบี้ยปรับ ค่าใช้จ่ายหรือประโยชน์อื่นใดสูงเกินกว่าที่ควรในกรณีที่ผิดนัดหรือที่เกี่ยวข้องกับการผิดนัดชำระหนี้
 - (๙) ข้อตกลงที่กำหนดวิธีคิดดอกเบี้ยทบต้นที่ทำให้ผู้บริโภคต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร
- ในการพิจารณาข้อตกลงที่ทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามวรรคสาม จะเป็นการได้เปรียบเกินสมควรหรือไม่ ให้นำมาตรา ๑๐ มาใช้โดยอนุโลม”

มาตรา ๕ ให้เพิ่มข้อความดังต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๑/๑ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐

“มาตรา ๑๑/๑ ในกรณีที่มีข้อพิพาทในเรื่องข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ให้กระทรวงยุติธรรมมีอำนาจรับพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือผู้ประกอบการเกษตร รวมถึงการใกล้เคียงหรือประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือรับจ้างผลิตก่อนมีการฟ้องต่อศาล ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เพื่อประโยชน์สาธารณะ กระทรวงยุติธรรมอาจแต่งตั้งพนักงานอัยการโดยความเห็นชอบของอัยการสูงสุด เพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีที่กระทรวงยุติธรรมมอบหมาย โดยให้อำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สิน หรือค่าเสียหาย หรือขอความคุ้มครองสิทธิในประการอื่นให้แก่ผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิต และในการนี้ให้ได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง”

.....

.....

ภาคผนวก ค

ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริม
และพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ.

ภาคผนวก ค

ร่าง
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม
พ.ศ.

โดยที่มีการนำระบบเกษตรพันธสัญญาถูกนำมาใช้ในการผลิตสินค้าเกษตรกรรมอย่างแพร่หลายซึ่งได้ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ โดยยกระดับเกษตรกรรายย่อยเข้าสู่ระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพและสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ สามารถแข่งขันได้ภายใต้กระบวนการผลิตในยุคใหม่อย่างไรก็ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขในระบบเกษตรพันธสัญญามีความซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อเกษตรกร โดยมีข้อพิพาทระหว่างเกษตรกรและผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรอันเนื่องมาจากความไม่เป็นธรรมในระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรฐานและจริยธรรมที่เหมาะสม เพื่อให้การทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรพันธสัญญาเกิดประโยชน์ต่อประเทศและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๓ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ.”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“ระบบเกษตรพันธสัญญา” หมายความว่า ระบบการผลิตสินค้าและบริการทางการเกษตร ทั้งในด้านการปศุสัตว์ การประมง และในการผลิตพืช ผัก ผลไม้ ที่มีสัญญาาระหว่างผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรกับเกษตรกร ไม่ว่าจะเปลี่ยนลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม

“ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร” หมายความว่า บริษัทหรือองค์กรธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการประกอบการผลิต จำหน่าย หรือให้บริการด้านระบบการผลิตสินค้าหรือปัจจัยการผลิตทางการเกษตร การส่งออกสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และให้หมายความรวมถึงบุคคลหรือนิติบุคคลที่เป็นผู้แทนตัวแทน หรือผู้จัดหาปัจจัยการผลิตทางการเกษตรด้วย

“เกษตรกร” หมายความว่า บุคคลหรือกลุ่มเกษตรกร ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่ได้เป็นนิติบุคคล ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม

“กลุ่มเกษตรกร” หมายความว่า สหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ และให้หมายความรวมถึงกลุ่ม เครือข่ายหรือคณะของเกษตรกรที่รวมกันเพื่อวัตถุประสงค์ในการประกอบเกษตรกรรมร่วมกัน โดยจะเป็นหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้

“ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อโต้แย้งที่เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับสัญญาการผลิตสินค้าหรือบริการทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งด้วย

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ข้อ ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

หมวด ๑

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม

ข้อ ๕ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม” เรียกโดยย่อว่า “คกพ.” ประกอบด้วย

(๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ

(๒) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย อัยการสูงสุด ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ นายกสิภทนายความ ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสิบคน ซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งจากบุคคลดังต่อไปนี้

ก. ผู้แทนเกษตรกร ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลที่ได้รับการสรรหาจากเกษตรกร จำนวนสามคน เป็นกรรมการ

ข. ผู้แทนผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลที่ได้รับการสรรหาจากเกษตรกร จำนวนสามคน เป็นกรรมการ

ค. ผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรม เศรษฐศาสตร์ ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด้านละหนึ่งคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนสี่คน

ให้เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้แต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจำนวนสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่งหากยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

ข้อ ๗ ในระหว่างที่ยังไม่ได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๕ (๓) ให้ คกพ. ประกอบด้วยกรรมการตามข้อ ๕ (๑) (๒) และวาระสอง เพื่อทำหน้าที่ คกพ. ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ ๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะกรรมการมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการที่มีอยู่เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ ๙ คกพ. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำยุทธศาสตร์และแผนแม่บทส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๒) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบทุกสี่ปีและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๓) ส่งเสริมให้บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย รวมทั้งแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๔) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้มีการตรากฎหมาย และการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๕) ประกาศกำหนดลักษณะของสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม รวมทั้งกำหนดสัญญาข้อตกลงมาตรฐานในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๖) ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดแจ้งผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา และสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๗) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(๘) เชิญบุคคล ผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อมาชี้แจงหรือให้ข้อมูลต่อคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

(๙) ออกประกาศและคำสั่งเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

(๑๐) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้หรือตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ ๑๐ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการโดยอนุโลม

ข้อ ๑๑ ให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของ คกพ. รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบงานธุรการของ คกพ. คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน

(๒) จัดทำระบบฐานข้อมูลทั่วไป ในด้านต่าง ๆ ของระบบเกษตรพันธสัญญา หรือระบบฐานข้อมูลอื่นใดที่จำเป็น

(๓) รับจัดแจ้งข้อมูลผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร

(๔) รับเรื่องร้องเรียนและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา

- (๕) ศึกษาวิจัยหรือสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา
- (๖) ปฏิบัติการอื่นใด ตามที่รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการมอบหมาย
- (๗) ปฏิบัติการอื่นตามที่ คกพ. มอบหมาย

หมวด ๒ การเปิดเผยข้อมูล

ข้อ ๑๒ ให้ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรจดทะเบียนกับสำนักงานเจ้าหน้าที่ ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) มีความประสงค์จะดำเนินธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญา
- (๒) สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา
- (๓) ข้อมูลของเกษตรกรซึ่งเป็นผู้สัญญา

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจดทะเบียนให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อรับจดทะเบียนแล้ว ให้สำนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับสาธารณชนผ่านระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป

สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาที่ได้รับการจดทะเบียนและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรสามารถระบุบนสัญญาดังกล่าวได้ว่าการพิจารณาของคณะกรรมการแล้ว ทั้งนี้ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือข้อความที่ระบุบนสัญญาให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

การพิจารณาของคณะกรรมการไม่เป็นเหตุที่บุคคลใดจะอ้างเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญา

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่คณะกรรมการประกาศกำหนดให้สำนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งให้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองคู่สัญญาให้ได้รับความเป็นธรรม ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำและเปิดเผยบัญชีรายชื่อของผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่คณะกรรมการกำหนด หรือบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

การดำเนินการตามวรรคสอง คณะกรรมการและสำนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องร้องหรือกล่าวหาว่าได้กระทำการอันเป็นความผิดฐานเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือหมิ่นประมาท เว้นแต่จะได้กระทำการโดยไม่สุจริต หรือโดยเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด

หมวด ๓ การคุ้มครองคู่สัญญาในระหว่างใกล้เกลี่ยข้อพิพาท

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่มีปัญหาหรือเกิดข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา ให้คู่สัญญาหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าสู่กระบวนการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและกรอบเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ ๑๕ ในระหว่างกระบวนการตามมาตรา ๑๔ ห้ามมิให้กระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) ชะลอ ระวังหรือยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย เว้นแต่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะปฏิเสธไม่ยอมรับ

(๒) กระทบการใด ๆ ที่เป็นการเสียหายแก่คู่สัญญา ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ การหยุดนำส่งปัจจัยการผลิต เป็นต้น

(๓) ตกลงเพิ่มเติมหรือแก้ไขเพื่อให้คู่สัญญาอีกฝ่ายเป็นผู้รับความเสี่ยงภัย ภาระ หรือมีหน้าที่เพิ่มเติมแต่เพียงลำพัง โดยไม่มีค่าตอบแทนในระดับที่เทียบเท่ากันได้ในทางเศรษฐกิจ โดยข้อตกลงเพิ่มเติมนั้นให้ถือว่าเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ และไม่มีผลผูกพันกัน

หมวด ๔
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๑๖ ค่าใช้จ่ายสำหรับเบี้ยประชุม ค่าตอบแทน รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ คกพ. คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน ให้เบิกจ่ายได้ตามระเบียบของทางราชการ โดยเบิกจ่ายจากงบประมาณของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ให้สำนักงานงบประมาณสนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับเบี้ยประชุม ค่าตอบแทน รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ คกพ. คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน

ข้อ ๑๗ ให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานของ คกพ.

ประกาศ ณ วันที่.....

.....
นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างสัญญาต้นแบบข้อตกลงซื้อขายพืชผลและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างสัญญาต้นแบบ
ข้อตกลงซื้อขายพืชผลและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

๑.	วันที่ทำสัญญา	วันที่.....
๒.	สถานที่ทำสัญญา	ณ บ้านเลขที่.....
๓.	คู่สัญญาฝ่ายผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง เลี้ยง	บริษัท.....จำกัด โดย..... ตั้งอยู่ที่.....
๔.	คู่สัญญาฝ่ายผู้ขาย/ผู้รับจ้าง เลี้ยง	นาย/นางสาว..... อยู่ที่.....
๕.	วัตถุประสงค์ของสัญญา (๑) ตกลงประกันราคารับซื้อพืชผลทางการเกษตร (๒) ว่าจ้างเลี้ยงและดูแลพันธุ์..... จนเติบโตตามที่กำหนดในสัญญานี้โดย ก. ประกันรายได้ ข. ประกันราคา
๖.	พืชผลทางการเกษตร	ได้แก่..... ตามเกณฑ์ที่ผู้ซื้อหรือผู้ว่าจ้าง ได้ประกาศไว้ต่อสาธารณะเป็นการล่วงหน้า
๗.	ความผูกพันและอายุสัญญา	สัญญานี้จะมีผลผูกพันคู่สัญญาทั้งสองเมื่อ ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง ได้ออกหนังสือรับรองให้แก่ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างว่า ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างได้ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของกรให้ข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ให้สัญญานี้มีระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๒ เท่า ของระยะเวลาคืนทุนและคืนกำไรอีกไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของเงินลงทุนตามที่ผู้ซื้อหรือผู้ว่าจ้างได้แจ้งแก่ ผู้ขายหรือผู้รับจ้าง โดยจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวได้เฉพาะในกรณีที่มีเหตุเล็ก ตามสัญญานี้เท่านั้น
๘.	สถานที่ปฏิบัติ ตามสัญญาและ ส่งมอบทรัพย์สิน	เลขที่ มีเนื้อที่ประมาณ ไร่
๙.	สิทธิ/หน้าที่และ คำรับรองของ ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง	
	๙.๑ สิทธิของ ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง	(๑) รับมอบ/สิทธิในการซื้อแต่ผู้เดียวซึ่ง พืชผลทางการเกษตร เมื่อครบกำหนดเวลาตามสัญญา (๒) ส่งบุคลากรเข้าตรวจสอบและเก็บข้อมูลมาตรฐานต่าง ๆ จากสถานที่หรือโรงเรือนที่เกี่ยวข้องกับพืชผล ทางการเกษตรในเวลากลางวัน ตามระยะเวลาที่จำเป็นและสมควร โดยจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ พืชผลทางการเกษตร (๓) มีสิทธิชะลอการส่งปัจจัยการผลิต พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ในกรณีที่เกิดโรคระบาด หรือภัยธรรมชาติ หรือ เหตุสุดวิสัย เช่น ไฟไหม้ เหตุจลาจล หรือระงับการปฏิบัติตามสัญญา เมื่อมีการนำข้อพิพาทระหว่างผู้ซื้อ/ ผู้ว่าจ้าง และผู้ขาย/ผู้รับจ้าง ขึ้นสู่ศาล (๔) มีสิทธิขอให้ ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง รับซื้อถั่วบรรจุอาหาร ในราคาที่สมควร เว้นแต่ผู้ขาย/ผู้รับจ้างไม่มีความ ประสงค์จะดำเนินการดังกล่าว ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างจะต้องรับคืนโดยค่าใช้จ่ายของตนเอง (๕) มีสิทธิขอให้ ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง ปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง โรงเรือน หรือระบบการดูแลพืชผลทางการเกษตร ในกรณีที่มีปัจจัยเสี่ยงที่มีนัยสำคัญต่อพืชผลทางการเกษตร

<p>๙.๒ หน้าที่ของ ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างในการให้ข้อมูล</p>	<p>ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง มีหน้าที่ให้ข้อมูลตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้ โดยจะเรียกค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนอื่นใดจากการปฏิบัติหน้าที่มิได้</p> <p>(๑) ส่งบุคลากรเข้าตรวจสอบพื้นที่และโรงเรือนเดิมของผู้ขาย/ผู้รับจ้างที่มีอยู่ เพื่อประเมินถึงความเป็นไปได้ในการลงทุน การปรับปรุงพื้นที่/โรงเรือน การติดตั้งและจัดหาอุปกรณ์ แรงงาน และค่าใช้จ่าย รวมทั้งรายได้ และผลตอบแทนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยรับรองความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ ๑๕</p> <p>(๒) เปิดการอบรมผู้ขาย/ผู้รับจ้าง เพื่อให้เข้าใจถึงเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ของผู้ขาย/ผู้รับจ้างเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจจนสามารถปฏิบัติตามเกณฑ์ที่สำคัญได้</p>
<p>๙.๓ หน้าที่ของ ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างในระหว่างการปฏิบัติตามสัญญา</p>	<p>ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง มีหน้าที่ในการปฏิบัติตามสัญญาหรือคำรับรองต่าง ๆ ที่ได้ให้ไว้กับผู้ขาย/ผู้รับจ้าง โดยจะเรียกค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนเฉพาะที่ระบุไว้ในสัญญานี้ และจะต้องเป็นราคาที่ไม่สูงกว่าราคาตลาด หรือเป็นภาระแก่ผู้ขาย/ผู้รับจ้างเกินสมควร ดังนี้</p> <p>(๑) ส่งมอบปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ ยารักษาโรค วัคซีน โดยจะต้องจัดส่งในปริมาณและเป็นไปตามกำหนดเวลาที่สอดคล้องกับแผนการผลิตหรือการเลี้ยงซึ่งผู้ซื้อหรือผู้ว่าจ้างเป็นผู้กำหนด</p> <p>(๒) ในวันทำสัญญานี้ ได้ส่งมอบและอธิบายข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิตและเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้แก่ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง และแจ้งให้ผู้ขายหรือผู้รับจ้างทราบ ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์มาตรฐาน หรือปัจจัยการผลิตในด้านต่าง ๆ เช่น สูตร ขนาด ราคา หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อพืชผลทางการเกษตรในด้านใดก็ตาม และไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ซื้อ/ผู้รับจ้าง รวมทั้งผลกระทบที่อาจมีขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว</p> <p>(๓) รับมอบพืชผลทางการเกษตรตรงตามกำหนดเวลา โดยค่าใช้จ่ายของผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างเอง ในกรณีที่มีความล่าช้าเกิดขึ้น ผู้ขาย/ผู้รับจ้างจะต้องแจ้งให้ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างทราบทันที ในกรณีนี้ ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างจะต้องชดเชยค่าใช้จ่ายในการดูแลและบำรุงรักษาให้แก่ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างโดยไม่คิดมูลค่า</p> <p>(๔) ชำระราคาให้แก่ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง ภายใน ๕ วันทำการ นับจากวันที่เข้ามารับมอบหรือวันที่ถึงกำหนดรับมอบพืชผลทางการเกษตรแล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างไม่เข้ามารับมอบภายในกำหนด ให้ถือตามจำนวนที่ประมาณการไว้โดยผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง</p> <p>(๕) ไม่นำหนี้อื่นใดระหว่างผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างและผู้ขาย/ผู้รับจ้างนอกเหนือจากหนี้ที่เกิดจากปัจจัยการผลิต มาหักออกจากราคาตามสัญญานี้มิได้ สำหรับในกรณีที่เป็นการหักค้ำประกันจากการผิดสัญญานั้น จะหักได้ตามจำนวนค่าเสียหายที่เป็นจริงและคำนวณเป็นเงินได้ โดยจะต้องเกิดจากการที่ผู้ขาย/ผู้รับจ้างจงใจหรือทุจริต และเป็นเหตุให้ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างเสียหายเท่านั้น</p> <p>(๖) เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานต่าง ๆ โดยส่งมอบให้แก่หน่วยงานของรัฐหรือในเว็บไซต์ของบริษัท เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงก่อนการทำสัญญาหรือปรับปรุงมาตรฐานที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไม่น้อยกว่า ๑๐ วันทำการ</p>
<p>๙.๔ คำรับรองของ ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง</p>	<p>ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง ขอให้คำรับรองว่า</p> <p>(๑) บรรดาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ ยารักษาโรค การประเมินความเป็นไปได้ในการลงทุนและผลตอบแทน อัตราความเสี่ยง หรือข้อมูลอื่นใดที่ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง ได้ให้แก่ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง ไม่ว่าโดยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร และไม่ว่าจะได้เผยแพร่ ณ สถานที่ใด โดยทางตรงหรือทางอ้อม ล้วนแต่เป็นความจริง สามารถปฏิบัติ และเกิดผลตอบแทนจริงในการปฏิบัติทั่วไป โดยมีได้เป็นเพียงการทดลองหรือควบคุมสภาพแวดล้อมประเภทปิด และไม่ได้ปิดบังซ่อนเร้น หรือไม่ทำให้เกิดความเข้าใจแต่อย่างใด ในกรณีที่มีความขัดแย้งกัน ให้ถือว่าผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างให้คำรับรองข้อมูลที่เป็นคุณแก่ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง</p> <p>(๒) ในกรณีที่ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างปฏิบัติตามสัญญานี้ตามมาตรฐานของผู้ขาย/ผู้ว่าจ้างแต่เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยใกล้เคียงหรือเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งให้หยุดดำเนินการ ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างจะรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น รวมถึงค่าซ่อมหรือปรับปรุงโรงเรือนให้อยู่ในสภาพเดิม</p> <p>(๓) ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างจะรับผิดชอบในกรณีที่พืชผลทางการเกษตรมีได้เจริญเติบโตให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างระบุไว้ เช่น อัตราแลกเนื้อต่ำกว่าเกณฑ์ โดยที่ไม่มีหลักฐานยืนยันได้ว่าเกิดจากความผิดของ</p>

		<p>ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง เว้นแต่กรณีที่เกิดเหตุสุดวิสัย เช่น ความแปรปรวนทางอากาศ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างกำหนด</p> <p>(๔) จะไม่เปลี่ยนแปลงเกณฑ์และมาตรฐานต่าง ๆ จนกว่าจะพ้นระยะเวลาคืนทุนตามสัญญาหรือผู้ขาย/ผู้รับจ้าง ได้ผลตอบแทนเกินทุนและเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสถานที่และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่จะเป็นไปตามคำสั่งของหน่วยงานรัฐ</p>
๑๐.	สิทธิ/หน้าที่และคำรับรองของผู้ขาย/ผู้รับจ้าง	
	๑๐.๑ สิทธิของผู้ขาย/ผู้รับจ้าง	<p>(๑) ได้รับการเปิดเผยข้อมูลอย่างชัดเจน เป็นธรรม โดยมีสิทธิร้องขอตามที่สมควร เพื่อให้ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างอธิบายเพิ่มเติมเป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>(๒) มีสิทธิได้รับปัจจัยการผลิต พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานที่ยอมรับกันในทางอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องในจำนวนและเวลาที่สอดคล้องกับแผนการผลิต</p> <p>(๓) ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างจะแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบต่อปัจจัยการผลิตหรือพืชผลทางการเกษตร</p> <p>(๔) ได้รับชำระราคาตรงตามกำหนดเวลาโดยไม่ถูกหักกลบลบหนี้อย่างไม่เป็นธรรม</p> <p>(๕) ไม่ถูกแทรกแซง หรือยุติการดำเนินกิจการโดยไม่เป็นธรรม</p>
	๑๐.๒ หน้าที่ของผู้ขาย/ผู้รับจ้าง	<p>(๑) ปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาโดยความสุจริต และเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างได้กำหนดไว้</p> <p>(๒) วางหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญานี้ เป็น..... จำนวน..... ซึ่งเป็นอัตราเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ ๓๐ ของมูลค่ารวมของปัจจัยการผลิตทั้งหมดต่อรอบ ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างจะยึดหลักประกันนี้ได้เฉพาะในกรณีที่ผู้ขาย/ผู้รับจ้างผิดสัญญาและได้ฟ้องร้องต่อศาลเท่านั้น ทั้งนี้ ในกรณีที่ไม่มี การผิดสัญญาผู้ซื้อ/ผู้รับจ้างจะคืนหลักประกันพร้อมดอกเบี้ยในอัตราเทียบเท่าดอกเบี้ยเงินฝากประจำ ประเภท ๑ ปี ของธนาคาร..... ภายใน ระยะเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันที่สัญญาลิ้นสุด</p> <p>(๓) จัดหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีจำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติตามสัญญานี้</p>
	๑๐.๓ คำรับรองของผู้ขาย/ผู้รับจ้าง	<p>(๑) ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง ได้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่าง ๆ และอนุญาตให้ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง เข้าตรวจสอบสภาพพื้นที่ สภาพแวดล้อม และความเหมาะสมในการปฏิบัติตามสัญญานี้แล้ว โดยมีได้ให้คำรับรองหรือรับประกันใด ๆ การตัดสินใจเข้าทำสัญญานี้ ถือเป็น การตัดสินใจของผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้างแต่เพียงลำพัง</p> <p>(๒) ในกรณีที่ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง เห็นว่า มีปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากผู้ขาย/ผู้รับจ้างซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพและ ปริมาณของพืชผลทางการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญ และได้ขอให้ดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงตามสมควร ผู้ขาย/ผู้รับจ้างจะดำเนินการตามคำขอดังกล่าวภายในเวลา ๑ เดือน ในกรณีที่ปัจจัยภายนอก ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง จะดำเนินการเท่าที่กระทำได้ เพื่อให้ปัจจัยเสี่ยงดังกล่าวสิ้นสุดลง</p>
๑๑.	กรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัย	กรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยในพืชผลทางการเกษตรถือเป็นของเจ้าของจนกว่าจะได้ส่งมอบและได้รับชำระราคาครบถ้วน ผู้ขาย/ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ความเสียหายดังกล่าวเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้ขาย/ผู้รับจ้าง หรือบุคลากรของผู้ขาย/ผู้รับจ้างเท่านั้น
๑๒.	เหตุสุดวิสัยและการเปลี่ยนแปลง	กรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เป็นผลกระทบต่อพืชผลทางการเกษตร หรือการชำระหนี้ของคู่สัญญาใด ๆ ตามสัญญานี้ ให้คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับประโยชน์จากเหตุดังกล่าว รับภาระเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว
๑๓.	ค่าใช้จ่ายและภาษี	คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงว่า ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการทำสัญญานี้ ค่าอากรแสตมป์ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
๑๔.	ข้อพิพาท	(๑) ในกรณีที่มีปัญหาหรือเกิดความขัดแย้งกัน คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม เป็นผู้ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทนั้น ในกรณีที่ไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้ คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจึงจะมีสิทธิฟ้องร้องต่อศาล

		<p>(๒) ตลอดอายุสัญญาฉบับนี้ ในระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือในระหว่างการระงับข้อพิพาทในลักษณะใด คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงว่า</p> <p>(ก) จะไม่ชะลอ ระงับหรือยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายมิได้ เว้นแต่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้</p> <p>(ข) ข้อกำหนดและสัญญาใด ๆ ในระหว่างคู่สัญญา ที่ตกลงเพิ่มเติมหรือแก้ไขเพื่อให้ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง เป็นผู้รับความเสี่ยงภัย ภาระ หรือมีหน้าที่เพิ่มเติมแต่เพียงลำพัง โดยไม่มีค่าตอบแทนในระดับที่เทียบเท่ากันได้ในทางเศรษฐกิจ ให้ถือว่าเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ และไม่มีผลผูกพันกัน</p> <p>สัญญาข้อนี้ ให้มีผลผูกพันในระหว่างคู่สัญญาตลอดไป แม้ว่าสัญญานี้จะถูกบอกเลิกหรือสิ้นสุดไม่ว่าในกรณีใด</p>
๑๕.	การเลิกสัญญา	<p>ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตั้งใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่หรือคำรับรองตามสัญญา โดยมีได้เกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือการเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อปฏิบัติตามสัญญาอย่างมีนัยสำคัญ คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับ ความเสียหายจากกรณีดังกล่าว มีสิทธิบอกเลิกสัญญาในกรณีต่อไปนี้ โดยคู่สัญญาฝ่ายที่ถูกบอกเลิกสัญญา จะเรียกค่าเสียหายจากการเลิกสัญญานั้นมิได้</p> <p>(๑) คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากการผิดสัญญา ได้แจ้งเป็นหนังสือให้ดำเนินการแก้ไขเหตุที่ผิดสัญญา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑ เดือน แต่ไม่ได้รับการแก้ไข</p> <p>(๒) คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากการผิดสัญญา อันเนื่องมาจากการทุจริต ฉ้อฉล ปกปิดข้อเท็จจริง หรือ จงใจฝ่าฝืนกฎหมายอาญาทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเสียหาย</p>

สัญญานี้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้อ่านและเข้าใจข้อความในสัญญาโดยตลอดแล้ว เห็นว่าถูกต้องตรงกัน จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และต่างถือไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ	ผู้ซื้อ/ผู้ว่าจ้าง
()	
ลงชื่อ	ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง
()	
ลงชื่อ	พยาน
()	
ลงชื่อ	พยาน
()	
ลงชื่อ	ผู้แทนสำนักงานยุติธรรมจังหวัด
()	

ภาคผนวก จ

คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง

ภาคผนวก จ

คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง

๑. นายสมชัย ฤชุพันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นางสาวพจนีย์ ธนวรานิช	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายไกรฤทธิ บุญเกียรติ	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายสุทัศน์ เศรษฐ์บุญสร้าง	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นายกงกฤช หิรัญกิจ	รองประธานกรรมการ คนที่สี่
๖. นายไพบุลย์ นลินทรางกูร	โฆษกกรรมการ
๗. ศาสตราจารย์พิเศษ กิติพงค์ อุรพีพัฒนพงศ์	โฆษกกรรมการ
๘. นายจรูญ จึงยิ่งเรืองรุ่ง	กรรมการ
๙. นายจิรวุฒิ เวียงदान	กรรมการ
๑๐. นายชัยวัฒน์ ลิ้มปวีร์ธนธะ	กรรมการ
๑๑. นายชาติ ตั้งจิรวงษ์	กรรมการ
๑๒. นายกอบศักดิ์ ภูตระกูล	กรรมการ
๑๓. นายอรรถ อัครสุธีร์กุล	กรรมการ
๑๔. นายนิมิต สิทธิไทรย์	กรรมการ
๑๕. นายนำชัย กฤษณาสกุล	กรรมการ
๑๖. นางประภา เหน็ดระกุล ศรีนวลนัต	กรรมการ
๑๗. นางประภาศรี สุฉันทบุตร	กรรมการ
๑๘. พลเอก ประสูตร รัศมีแพทย์	กรรมการ
๑๙. นายพนา ทองมีอาคม	กรรมการ
๒๐. นายพรชัย มุ่งเจริญพร	กรรมการ
๒๑. นายพรายพล คุ้มทรัพย์	กรรมการ
๒๒. นายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์	กรรมการ
๒๓. นายศิริ จิระพงษ์พันธุ์	กรรมการ
๒๔. นายวัชชัย ยงกิตติกุล	เลขานุการคณะกรรมการ
๒๕. นายพิสิฐ ลี้อาธรรม	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

พิมพ์ที่ : สำนักงานพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร